

АНОТАЦІЯ

Корінна Н.М. Правове регулювання платежів з доходів від адвокатської діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Державний податковий університет, Міністерство фінансів України, Ірпінь, 2024.

У дисертації вирішено наукове завдання, що полягає у визначенні теоретико-правових засад регулювання сплати платежів з доходів від адвокатської діяльності в Україні та виробленні пропозицій щодо удосконалення правового забезпечення даного виду правовідносин.

У результаті проведеного дослідження констатовано, що при врегулюванні відносин щодо сплати обов'язкових платежів з доходів від адвокатської діяльності (далі АД) необхідно забезпечити баланс публічного інтересу, що виражається в отриманні максимального обсягу надходжень до публічних централізованих фондів коштів для забезпечення інтересів громадян, і приватних інтересів самих адвокатів, що виражаються в отриманні гідної оплати за надані правничі послуги і прийнятної залишку прибутку після сплати всіх обов'язкових платежів. Це дозволить задовольнити власні потреби та інтереси адвоката, його сім'ї, а також сприятиме його професійному розвитку. Недотримання цього балансу з боку держави при встановленні обов'язкових платежів, недостатньо продуманий механізм податкового обліку, неврахування сукупної величини податкового навантаження конкретного платника податків, тягне за собою зменшення надходжень до публічних централізованих фондів коштів у зв'язку з приховуванням доходів або заведенням їх значної частини у «тінь». Зроблено висновок, що актуальним є перегляд положень, що не дозволяють адвокату-самозайнятій особі, який працює на індивідуальній формі, вільно обирати систему оподаткування. Пропонується надати можливість такому адвокату застосовувати спрощену систему оподаткування. Це означатиме для платника податків – зменшення податкового навантаження, спрощення податкового обліку та заощадження

власних коштів. Для держави, це сприятиме зростанню податкових надходження в зв'язку з виведенням доходів адвокатів з «тіні». Крім того, запропоновано узгодити положення податкового законодавства щодо можливості здійснити такий перехід не анулюючи при цьому свідоцтво на право на заняття АД. Це створить однакові умови для адвоката, незалежно від обраної організаційно-правової форми АД.

У дисертації розкрита генеза правового регулювання сплати платежів з доходів від АД в Україні. Констатовано, що становлення та еволюція платежів з доходів від АД в Україні дійсно нерозривно пов'язані з розвитком податкової системи України та АД і її організаційно-правових форм. Виходячи з аналізу нормативно-правових актів, що врегульовували порядок АД та сплату адвокатами обов'язкових платежів, було виокремлено 10 етапів формування платежів з доходів від АД на території України, починаючи з початку ХХ ст.

При дослідженні поняття «адвокатська діяльність» було виявлено специфічні її ознаки, колізії чинного законодавства у її трактуванні. Як результат – дисертантом було запропоновано авторське визначення даного поняття та констатовано необхідність його закріплення у частині 1 статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

З'ясовано сутність понять «податок», «збір», «єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», «щорічний внесок адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування» та зроблено висновок, що вказаним платежам характерні чотири головні об'єднуючі специфічні ознаки: обов'язковість; систематичність; акумулювання у публічні централізовані фонди коштів; настання юридичної відповідальності за їх несплату, сплату у неповному обсязі чи несвоєчасну сплату. Отже, вказані ознаки дають можливість об'єднати платежі з доходів від АД у загальне поняття «публічний обов'язковий платіж». Відповідно, визначаючи ці платежі, пропонуємо починати зі слів «..... – це публічний обов'язковий платіж.....» та закріпити таким чином у тих статтях де вони визначені, а саме: в абзаці 2 частини 2 статті 58 Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», ст. ст. 6.1., 6.2. ПКУ та пунктом 2 частини 1 статті 1 Закону

України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Автором запропоновано нові визначення понять та удосконалено існуючі, а саме:

– «доходи від адвокатської діяльності – це сума коштів отримана адвокатом, за здійснення ним адвокатської діяльності у будь-якій дозволеній законодавством формі та за надання інших послуг передбачених в статутних документах, в межах звітного періоду, що підлягає оподаткуванню та вирахуванню інших обов'язкових платежів»;

– «публічні обов'язкові платежі – платежі, що справляються у грошовій формі систематично, у чітко визначених розмірах до публічних централізованих фондів коштів, порядок сплати яких регулюється нормативно-правовими актами імперативного характеру, за несплату, несвоєчасну сплату або сплату в неповному розмірі, за неподання або несвоєчасне подання звітності щодо їх сплати, до платників застосовується юридична відповідальність»;

– «платежі з доходів від адвокатської діяльності – це публічні обов'язкові платежі та платежі, що пов'язані з організацією та забезпеченням адвокатської діяльності, що сплачуються з доходів від адвокатської діяльності до відповідних централізованих і децентралізованих фондів коштів»;

– «адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката, що здійснюється з обов'язковим дотриманням визначених в законодавстві принципів адвокатської етики щодо захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту відповідно до укладеного договору з метою захисту його прав, свобод і законних інтересів».

Сформульовано специфічні ознаки публічних обов'язкових платежів, які вдалося виокремити внаслідок проведеного аналізу таких понять як «податок», «збір» та «платіж». Зроблено відповідний висновок про те, що поняття «публічні обов'язкові платежі» є загальним поняттям по відношенню до поняття «податки» «збори», «єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне страхування» та цим платежам властиві чотири головні об'єднуючі

специфічні ознаки: обов'язковість; систематичність; акумулювання у публічні централізовані фонди коштів; настання юридичної відповідальності за їх несплату, сплату у неповному обсязі чи несвоєчасну сплату.

Виокремлено види «публічних обов'язкових платежів», до яких необхідно віднести: податки; єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі ЄСВ); щорічні внески адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування.

Встановлено взаємозалежність розміру публічних обов'язкових платежів від різних форм АД та стану дотримання законодавцем принципу обґрунтованості, рівності, недискримінації при їх встановленні.

Здійснено авторську класифікацію платежів з доходів від АД: 1. В залежності від виду грошового фонду надходження: а) платежі, що надходять до публічного бюджетного централізованого фонду коштів (державний або місцевий бюджет); б) платежі, що надходять до публічного (суспільного) централізованого позабюджетного фонду коштів (наприклад: Загальнообов'язковий фонд державного соціального страхування, грошові фонди НААУ або регіональних рад адвокатів); в) платежі, що надходять до децентралізованих публічних (суспільних) фондів коштів (накопичувальні страхові фонди); г) платежі, що надходять до децентралізованих приватних фондів коштів; 2. Залежно від суб'єкта встановлення платежів: а) платежі, встановлені ВРУ; б) платежі, встановлені органами місцевого самоврядування; в) платежі, встановлені органом виконавчої влади; г) платежі, встановлені професійними спілками або страховими організаціями; 3. В залежності від часу сплати: а) постійні; б) тимчасові; в) разові; 4. В залежності від норм встановлення: а) платежі, що закріплені імперативними нормами; б) платежі, що закріплені диспозитивними нормами; 5. В залежності від характеру платежу: 5.1) загальнообов'язкові – а) для всіх громадян, в тому числі адвокатів; б) для відповідної професійної спільноти (в даному випадку адвокатів); 5.2) добровільні; 6. В залежності від призначення платежу: а) на виконання податкового обов'язку; б) на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ); в) на забезпечення реалізації адвокатського

самоврядування (НААУ, регіональна рада адвокатів); г) на сертифікацію діяльності адвокатів; д) на навчання (щорічне обов'язкове підвищення кваліфікації); є) на організацію професійної діяльності (загально-господарські платежі, страхові платежі) тощо;

Запропоновано авторську класифікацію доходів від здійснення адвокатської діяльності: 1) залежно від джерела надходження: а) доходи з бюджетів відповідного рівня (безкоштовна правова допомога); б) доходи, отримані від клієнтів (фізичних чи юридичних осіб) за договором; в) пасивні доходи; 2) залежно від часу отримання: а) постійні; б) разові; в) періодичні; 3) доходи отримані залежно від виду діяльності: а) гонорар; б) заробітна плата; в) доходи за надання первинної правової допомоги; г) доходи за надання вторинної правової допомоги; д) доходи, отримані за підвищення кваліфікації (навчання); є) доходи, отримані за стажування осіб, які одержали свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, (майбутніх адвокатів); ж) доходи за правовий супровід діяльності клієнтів – юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування з) дивіденди від діяльності АО та інші види доходів, що дозволені законом.

Здійснено порівняння та досліджено особливості взяття на податковий облік та порядок сплати податків та інших обов'язкових платежів адвокатами-самозайнятими особами, які здійснюють свою діяльність у індивідуальній формі та адвокатами ФОП з ознакою «провадження незалежної професійної діяльності», визначено проблемні питання та запропоновано шляхи їх розв'язання.

Досліджено наслідки зупинення або припинення права на заняття АД, передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та з'ясовано їх вплив на податковий обов'язок адвоката та сплату ним ЄСВ.

Окреслено особливості правового регулювання сплати платежів з доходів від АД залежно від різних її організаційно-правових форм. Встановлено, що адвокатське бюро, з точки зору правового регулювання сплати платежів з доходів від АД, є найоптимальнішою організаційно-правовою формою та має найменше податкове навантаження. Проте, сплата платежів з доходів від АД у

складі АБ не є досконалою та також потребує необхідних змін.

Підкреслено, що беручи до уваги, що АД не є підприємницькою, а відповідно до пункту 2 частини 1 статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є незалежною професійною діяльністю адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту, доведено, що однозначно необхідно запроваджувати зміни чинного податкового законодавства щодо оподаткування АД та гармонізувати їх з міжнародною практикою шляхом нівелювання ототожнення діяльності адвоката із підприємницькою діяльністю, зменшуючи податкове навантаження на адвоката в цілому.

Обґрунтовано необхідність внесення змін до ключових профільних законів, які регламентують адвокатську діяльність, Податкового кодексу України (далі ПК України). Сформовано пропозиції удосконалення українського законодавства на основі перспективного досвіду Республіки Хорватія та Республіка Польща щодо правового регулювання справляння платежів з доходів від АД. Запропоновано введення обов'язкового платежу «страхування відповідальності адвокатської діяльності» як «публічного обов'язкового платежу» за прикладом досвіду європейських країн. Так, пропонується врахувати досвід Республіка Польща щодо надання пільг при сплаті податку з доходів самозайнятих осіб. Пропонується врахувати досвід Республіка Хорватія щодо надання пільг при оподаткуванні прибутку власниками юридичних осіб, адвокатських компаній, які зареєстровані менше 3 років та мають найманих працівників.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, самозайнята особа, незалежна професійна діяльність, публічний обов'язковий платіж, публічні централізовані фонди коштів, платежі з доходів від адвокатської діяльності, податок, єдиний соціальний внесок.

SUMMARY

Korinna N.M. Legal regulation of income from advocacy. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of philosophy in specialty 081 "Law". – State Tax University, Ministry of Finance of Ukraine, Irpin, 2024.

The dissertation provides a theoretical generalization and solution of the scientific problem, which consists in determining the theoretical and applied principles of legal regulation of payment of income from advocacy in Ukraine and substantiation on this basis of areas aimed at improving relations related to payment of income from advocacy in Ukraine.

As a result of the dissertation research it is stated that the general approaches developed by the science of tax law regarding the definition of the subject and methods of legal regulation, features of legal regulation of relations regarding taxes, fees and other obligatory payments under time of advocacy. Tax law is of direct importance for the practice of law by establishing a list of relevant taxes, fees and other mandatory payments, the procedure for payment of such fees, as well as the tax status of lawyers, in particular, lawyers who practice law and are registered in bodies of the state tax service as a natural person - an entrepreneur under the NACE, activities that do not contradict the current Law of Ukraine "On Advocacy and Advocacy", the legal regime of taxation of all income from advocacy.

The development and genesis of legal regulation of payment of income from advocacy in Ukraine are revealed. It is determined and established that the taxation of all income from advocacy is due solely to the result of such activities. The formation and evolution of payment of income from advocacy in Ukraine is really inextricably linked with the development of the tax system in Ukraine and advocacy, their organizational forms.

The advantages and disadvantages of a general and simplified system of income taxation of a law firm and / or a law firm are presented.

Many scholars have devoted themselves to the study of taxation of persons engaged in independent professional activity. However, taking into account that in accordance with the provisions of current legislation, the problem of violation of the

principles of tax law, namely equality and neutrality, has not been resolved and lawyers are forced to look for ways to optimize the tax burden and deal with a complex system of reporting on the general taxation system. who are really entrepreneurs have the privilege of working on a simplified system of taxation, accounting and reporting. Such scientists as, Kechekyan, IE Krynytskyi, Yu.O. Krokhnina, MP Кучерявенко, Т.А. Latkovska, A.V. Malko, Yu.V. Onishchyk, OP Orlyuk, IO, directly to the taxation of advocacy such scientists as Skrebets O., Kozina V. in the article "Taxation of income of lawyers -" individuals """, I. Sadovska in the dissertation research "Advocacy as an object of tax regulation" », Tovkun LV "Legal regulation and features of taxation of self-employed persons", S. Ivanova, N. Bakayanova and others.

However, most attention was paid to this topic in their scientific works NM Bakayanova and OO Jaburia.

The foreign experience of legal regulation of payment of payments from income from advocacy activity is analyzed. It turns out that

The existing problems of legal regulation of payment of income from advocacy are considered. It is stated that the current state of payment of income from advocacy needs to be significantly improved, as domestic tax legislation does not take into account the peculiarities of payment of income from advocacy.

Necessity is substantiated and amendments to the key profile laws regulating advocacy are proposed - the Law of Ukraine "On Advocacy and Advocacy" of July 5, 2012 № 5076-VI and the Law of Ukraine "On Free Legal Aid" of June 2, 2011 № 3460 -VI, where to replace the definition of "legal" with "legal", in particular in the Law of Ukraine "On Advocacy and Advocacy" in part 1 of Article 1 defining the basic terms, it is necessary to amend paragraph 4, which defines the term of the contract for legal assistance, to change the very essence of the term "legal aid agreement" to "legal aid agreement", including the text also to make the following changes, changing the wording "the client agrees to pay for legal assistance and the actual costs required to perform the contract" to the wording "the client agrees to pay for legal assistance and actual costs required to perform the contract" .

With the results of research and analysis of dissertations of other scholars in the

Law of Ukraine "On Advocacy and Advocacy" in part 1 of Article 1 defining the term "advocacy", it is necessary to amend paragraph 2 not only in part "legal assistance", but also to expand this concept by stating in the following wording: "Advocacy - an independent professional activity of a lawyer on clearly defined ethical principles for the protection, representation and provision of other types of legal assistance to the client."

In addition, in the Law of Ukraine "On Advocacy and Advocacy Activity" of July 5, 2012 № 5076-VI and the Law of Ukraine "On Free Legal Aid" of June 2, 2011 № 3460-VI it is necessary to replace all the words "legal" in the text. all cases to the word "legal" in the appropriate cases.

These changes also need to be made, namely the replacement of the word "legal" in all cases with the word "legal" in the relevant cases of the following codes, as well as in other regulations that contain the concept of "legal assistance".

Also, taking into account that advocacy is not business, and in accordance with paragraph 2 of Part 1 of Art. 1 of the Law of Ukraine "On Advocacy and Advocacy" is an independent professional activity of a lawyer to protect, represent and provide other types of legal assistance to the client, it is clearly necessary to introduce changes in current tax legislation on taxation of advocacy and bring them to international practice. in particular, by leveling the identification of the lawyer's activity with entrepreneurial activity, at the same time, reducing the tax burden on the lawyer as a whole.

To solve the above problem, we propose to amend Article 291 of Chapter 1. "Simplified system of taxation of accounting and reporting" of Section XIV "Special tax regimes" and other regulations governing this relationship, namely: to grant the right to a lawyer - a self-employed person , which carries out independent professional activity, to be on the simplified system of taxation, accounting and reporting, without re-registration, without the creation of an additional entity "individual entrepreneur" with signs of independent professional activity. Because today, in a simplified system, only natural persons-entrepreneurs who are not lawyers have the right to work, which puts lawyers in unequal, worse conditions than other entities and violates, in our opinion, the principle of equality and neutrality enshrined

in Art. 4 of the Tax Code of Ukraine.

That is, paragraph 291.3 of Article 291 of the Tax Code of Ukraine shall be worded as follows: "291.3. A legal entity or a natural person - entrepreneur or self-employed person practicing law may independently choose a simplified taxation system if such person meets the requirements established by this Chapter and is registered as a single tax payer in the manner prescribed by this Chapter. "

Key words: lawyer, advocacy, self-employed person, independent professional activity, obligatory payments, income payments, income, taxes, single social contribution.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Корінна Н. М. Особливості правового регулювання сплати єдиного соціального внеску адвокатом-самозайнятою особою, який тимчасово є найнятим працівником. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2019. С. 106-109.

2. Корінна Н. М. Основні аспекти оподаткування доходів від індивідуальної адвокатської діяльності. *Ірпінський юридичний часопис*. Ірпінь: УДФСУ. Вип. 1 (5). 2021. С. 136-144.

3. Корінна Н. М. Міжнародний досвід правового регулювання платежів з доходів від адвокатської діяльності. *Наукові перспективи* (Серія: «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Педагогіка», Серія «Медицина», Серія «Психологія»). № 8 (14) 2021. С. 257-267.

4. Korinna Nadiia. Historical and legal aspects of payment of payments from income from law activities on the territory of Ukraine. *Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts*. Quarterly 2021, №, 2 (16) / Torun, 2021. P. 50-67 (*Republic of Poland*).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Корінна Н. М. Правове регулювання оподаткування адвокатської діяльності. *Фіскальна політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки*: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (24 листопада 2017 року, м. Ірпінь / Університет ДФС України). Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». 2017. С. 273-276.

6. Korinna Nadiia. Tax news 2017. Profit tax. *Information Society: Economic and Legal Aspects of Development: 17-th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference for Students and Cadets*. Kyiv. 2018. P. 29, 30.

7. Корінна Н. М., Шолкова Т. Б. Проблеми податкового законодавства, що регулює порядок сплати ЄСВ адвокатами, що не здійснюють адвокатську діяльність в разі її зупинення. *Управління публічними фінансами та проблеми*

забезпечення національної економічної безпеки: збірник тез Податкового конгресу (м. Ірпінь, 12 грудня 2019 року). Ірпінь: Університет ДФС України. 2019. С. 52-55 (Серія «Податкова та митна справа в Україні», Т. 141).

8. Корінна Н. М. Правове регулювання сплати платежів адвокатським об'єднанням. *Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (25 березня 2020 р., м. Ірпінь / УДФСУ). До 100-річчя створення навчального закладу/Мін-во фінансів України Ун-т. держ. фіскальної служби України [та ін.]. Ірпінь. 2020. Ч. 2. С 80-83 (Серія «Податкова та митна справа в Україні» Т. 143).

9. Корінна Н. М. Особливості правового регулювання сплати платежів з доходів від діяльності адвокатського бюро. *Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (07 квітня 2021 року, м. Ірпінь / УДФСУ). До 100-річчя створення навчального закладу/Мін-во фінансів України Ун-т. держ. фіскальної служби України [та ін.]. Ірпінь. 2021. С. 216-220.